

981216-2

Když jde o to, porozumět nějakému textu, má tento přístup, charakterizovaný jistou otevřeností, chtějící textu porozumět, několik rovin a složek. Je tu především rovina jazyková: musíme znát jazyk a také umět číst. Na této rovině ještě vůbec nejde o porozumění obsahu jazykového útvaru (i když prakticky to je s takovým porozuměním vždycky spojeno). Znalost jazyka se neomezuje na znalost významu jednotlivých slov, ale týká se také stavby jazykových útvarů, především vět a souvětí. Význam jednotlivých slov ovšem kolísá zejména všude tam, kde přestává jít o běžné, banální záležitosti a každodenní témata. Proto vedle obeznámenosti s běžnými významy slov je zapotřebí jisté hlubší obeznámenosti jednak s tematikou (eventuelně s oborem, do něhož je oním autorem tematika zařazena), v případě např. filosofického textu s celkovým myslitelským habitem autorovým. Tak se ukazuje, že je zapotřebí dbát hned několika odlišných kontextů, které jsou pro rekonstrukci myšlenkového obsahu textu, jemuž chceme porozumět, významné (tj. jeho význam spoluustavující). Přímo zásadní význam pro porozumění má však ještě něco ode všech pokusů se vmyslet, vcítit do autora bytostně odlišného, totiž pochopení nejen jeho myšlenkových aktů (výkonů), nýbrž také a dokonce zejména toho, k čemu se ony akty vztahují. Lze dokonce říci, že někdy lze subjektivní stránku autora přístupu a postupu dokonce zcela zanedbat, aniž bychom se dopustili chybných kroků nebo si docela znemožnili pochopení. Tak např. když se pokoušíme porozumět nějakému matematickému argumentu či důkazu, je každá psychologizace nejen zbytečná, ale přímo na škodu. Nicméně i tam, kde psychologické momenty nepochybně hrají jistou úlohu, takže je nezbytné je brát v úvahu, zůstává myšlené (cogitatum) rozhodujícím úkolem každého porozumění. Dokonce i tam, kde se zdá být „myšlení myslící“ mimořádně důležité, zůstává jeho rozpoznání, pochopení a kvalifikace jen pomocnou cestou k pochopením onoho myšleného.

(Písek, 981216-2.)